

A. GERGELY ANDRÁS DSC

andrasgergelya@gmail.com

címzetes egyetemi tanár ((Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudomány Kar)

Meg-emlékeztető

A Kecskeméti Lapok helytörténeti rangja és piaca

Remembering

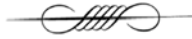
The ranks and market of ‘Kecskeméti Lapok’

Miklós Péter (2016):

A Kecskeméti Lapok története (1868–1956).

Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány, Szeged, 132 old.

DOI 10.14232/belv.2018.2.7

<https://doi.org/10.14232/belv.2018.2.7>

A. Gergely András (2018): Meg-emlékeztető. A Kecskeméti Lapok helytörténeti rangja és piaca. *Belvedere Meridionale* 30. évf. 2. sz. 143–146. pp.

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

www.belvedere-meridionale.hu

Talán nem bizonyos, hogy épp nemzetközi vagy országos folyóirat-sajtóba való, s még izgalmasabb kérdés: mennyire hatja át a kor kutatóinak, múlt-keresőinek tudatát, érdeklődését egy éppen felszínre kerülő forrásanyag vagy több ilyen összegzése – de ennek mindenkori súlya valójában az időben dől el, s nem az egynapos érdeklődés táplálja majd, hanem a mértékadó kutatói, tudományos, vagy hogy épp le ne becsüljük: a helyi olvasói szándék és értékrend dönti el sokszor. Engedtessék Márkus István nagykőrösi monográfiájára utalni, Szabó Zoltán mezőkövesdi,

Erdei Ferenc makói, Tóth Zoltán szekszárdi, Bálint Sándor szegedi vagy Granasztói Péter kiskunhalasi monográfiáira utalni, melyek épp korukban (1930-as, 1970-80-as vagy 2000-es évek) szociográfiai, település- vagy városkutatási szakirodalmában jóval megjelenésük után érték csak el a korral együtt elmélyedő és értékrendi változásba is bekerült megbecsültségüket. Nem bizonyos, hogy analóg a példa, de mikor Novák László a mezővárosi, Tálasi István kiskunsági, Moldova György komlói, Őrszigethy Erzsébet vagy Barna Gábor nagyalföldi, Szakál Gyula győri és más alkotók további települési monográfiáit sorolhatjuk, vajon eszünkbe juthat-e a helytörténetek ama széles múltba vezető alkotói köre, mely nélkül ma egy-egy település története, önképe, szerepválasztása sem mondható érdeminek...?

Ekként lehet, sőt kell is „súlyba venni” azt az elszánt és elkötelezett gyűjtőmunkát, mely látszólag a „parciális kérdések”, „marginális problémák” nagyon is helyi világaiba vezet, de ott úgy hat, miként azt a helyi közösség, lakópolgárság, települési múlt-kép, önérték és identitás igencsak megkívánja. Nyilvánvaló, hogy a veszélyesen sodró eseménytörténetek (őrségi egykezés, tiszazúgi gyilkosságok, székely faluszervezet intézményei, budapesti agglomeráció feltöltődése, ózdi kohászat felszámolása, és más korszakos históriák) egy-egy nagyobb monográfiában vagy összefoglaló alapmunkában könnyen hoznak könnyű elismerést a „népszerű könyvet” vadászók között, akkor ez elnagyolt „rá”látásra is alapot kínál szorgalom méltán kerül a szakmai figyelem bűvkörébe. Ám tudjuk azt is, hogy hosszú időtávon gondolkodó, vagy épp a múlt nagy feltárásait és adatbázisait már elérni képes érdeklődés számára mekkora nagy becsben áll az elődök megemlékező, adatgyűjtő, lajstromozó, mindezt elsődlegesen feldolgozó szerzők munkája. S mikor a helytörténeti kutatás bár sokkal kevésbé tündöklök a tudományterületi csúcokra jutás végeredményeként, mint az oda vezető út fontos mérföldköveként, nem ritkán csak akkor derül fényre, mennyi kutatási alapprogram, eseti elemzések egybefüggő vagy összefonódó tömege, szorgos részmunkák gyűjteményi szervezettsége kapcsolódhat össze, s válhat kiesebb jelentésterű üzenetté ezek révén. A korszakosnak értékelhető üzenetek mögött ezért is állnak sokszor olyan részmunkák, melyek önálló mivolta, egyedi eredményei a már megalkotott töredékek, beszállított építőanyag összehangos megmunkálására épülnek majdan..., s ezért alkalmi eredményeik is mély merítésű tudásfolyamba illeszkednek megkerülhetetlen szigetként.

Ilyesfajta részmunka, ám önálló mivoltában is értéket hordozó alapkutatás jelent meg a Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány kiadásában *A Kecskeméti Lapok története (1868–1956)* címen, Miklós Péter tollából. Azaz inkább szorgalmából..., ha pontosak akarunk lenni – hisz a történeti munkák, minél nagyobb időközt fognak át, minél tágasabb vagy mélyebb nyomvonalon követik az eseménytörténetet és a folytonos átalakulást, változást, annál esélyesebb, hogy hiányzó űrt töltenek be, sokféle más munkához adnak kiegészítést vagy alapozást, így hát saját mércéjük szerint is anyag- és forrásismeret bázisaivá válhatnak. Személyes, de egyben kutatástörténeti fontossággal bíró feltétel, hogy a pusztán érdeklődés melletti szorgosságot, kitartást, rendszerező kedvet, és a helytörténeti kutatások fontos feladattudatát is magukon viselő művelődéshistóriai elköteleződést feltételezzen a monográfus, akármely részkérdésnek ered is utána.

Miklós Péter szegedi szakember, teológus, főiskolai tanár, történész, aki hittudományi és politikatörténeti írásaiból, immár nyolc kötetéből és több száz más publikációjából ismert kutató, kinek a 16–20. századi magyar eszmetörténeti vizsgálódásai is megannyi forrásközleményben, ismeretterjesztő vagy publicisztikai műben, egyetemi előadásokon és konferenciákon megjelentek már. E kutatási területe, a kecskeméti sajtóvilágossághistóriája, mely az 1868 októberétől megjelenő sajtótermék rangjának, művelődéstörténeti és helytörténeti jelentőségének, továbbá ideológiai, köztörténeti és városspolitikai hatásainak, no meg az újságírás, a támogatók, végül a befogadó olvasók szempontjából is fontos folyamatok áttekintésének lehetőségére fókuszál,

valójában nemcsak rövid vázlatot kínál egy hetilap néhány mutatószámából, hanem igen alapos, helyenként szinte túlbuzgánsággal is okadatolt (318 lábjegyzettel pontosított), tehát kismonografikus igényű a vállalt korszak szinte teljes kultúratörténeti rajzától sem távol álló munka. Könyvében így olyan izgalmas lokális térbe vezet bennünket, ahol az olvasói, lapfenntartói, szerkesztői, tudományos és közéleti piaci célcók szinte halmozódnak. A szerkesztői portrék, az előfizetők, a hirdetések, a közéleti felületen megjelenő hírek szereplői, a hétköznapi események, a nyomdai és szerkesztési történések, egyszóval lapindítók és lapolvasók, újságírók és akadémikusok, tollnokok és skriblerok, támogatók és terjesztők roppant széles körei vonulnak itt fel – s még korántsem biztos, hogy e kiadványra fókuszált érdeklődés nem lesz-e más rokon folyamatokkal párhuzamba állítható, közös hatás-együttes megfigyelésre alkalmas törekvés.

Különösen fontos a kecskeméti társadalmi térben a „nyertesek” és a „vesztesek”, a rang, presztízs vagy jövedelem alapján tagozódó, státusz-formáló folyamatokban elnyert pozícióinak elemzése, a pénzvagyon és az „emberi erőforrás-vagyon” eltéréseinek, konvertálódásainak megjelenítése a kecskeméti városlakók és nyilvánosság-formálók életrajzában és társas kapcsolataik között. Konok kunsági őszinteség, szociális igazságkeresés, szomszédsági segítség, szakmai harmónia, és még seregnyi szempont kerül itt egy-egy fejezetbe – puha, de mégoly fontos társadalmi-kapcsolati tőkeformák kerülnek itt szembe a zord hatékonysággal, a merev pénz-centrikussággal és az individuális küzdőképességgel, avagy politikai érdekekkel, haladás vagy maradás perspektíváival. Figyelemre méltó, hogy kissé irodalmias asszociációval „korunk hősei” kerültek az elemzés fókuszába, s rejtik vagy mutatják, vitatják vagy cselekvéseikkel igazolják, hogy a társadalmi tőke felépülése és „forgalmazási stratégiáinak” kérdésköre miképpen függ össze a vallási hovatartozással, az iskolázottsággal, a szülői és szocializációs (vagyis társadalmi környezeti) mintákkal, s végülis azzal a tudati (vagy tudatos) stratégia-választással, háttérrel és közléspiaci milióval is, amely a karrier-esélyek mentén rendeződik el, városközösségi érdektérbe jut, vagy ezt megelőzően mint kapcsolathálózati erőforrás szolgál egy-egy személyiség, család, rokonsági kör számára. Ez az emberi erőforrás, amit a helyi sajtó, s ezek között sem rangtalan helyen a *Kecskeméti Lapok* teaurál, s amely a politikai rangon, pártos hovatartozáson, mentális örökségen, ügyes befektetésen, praktikus vállalkozási ismereteken és pénzügyi szakértelmen túl még „egyéb” tényezőktől is függ, láthatóan nagymértékben épül a *társadalmi tőkére*, mellette (vagy inkább benne, részeként) a bizalmi tőkékre, az emberi megértés, együttműködés, belátás, segítségnyújtás számos formájára is. Igen fontos látni: az individualizálódó magyar társadalom – amely ma a piaci érvényesülésben nem a kooperációt tekinti lényegesebbnek, hanem a harácsolást, nem a megértést, hanem a kizárólagosságot vallja inkább a siker-esélyek alapjának, vagyis nem látja be a verseny többszereplős, de szükségképpen közös jellegét, a segítő-támogató vagy gátló közeg jelentőségét –, miként kezdi elveszíteni a nemzeti, családi, vallási és települési tagoltságban korábban meglévő szocialitást már akkoriban is. Ennek helyébe az önző altruizmus, a piaci cserealapon kalkulált segítségnyújtás, vagy a romló erkölcsi tőke-arányok rendszere lépett egykoron, melynek (talán kevésbé aprólékosan vizsgált, de nagyon eltérő társadalmi csoportokban is megjelenő) érvényesülésmódjai pompásan tükröződnek a Hírös Város futóhomok-hódította utcai közéletében is. Pedig ez a társas-társadalmi világ sem volt mentes a kiszorítósdítól, az irigykedéstől, a talmi látszatokra törekvéstől..., de ha nem veszünk mást, mint az ennek piaci termékeként stabilizálódott sajtó-nyilvánosságot, akkor már ez sem csekélyebb eredmény, mint minderre spot-fényt bocsátani.

Nehéz ugyanakkor a rész munkák részfeladatai és rész-eredményei fölött messziről „rátekintő” értékelést adni, midőn még ezek teljes jelentés-tere nem lehet világos... Emlékezhet az Olvasó, hogy a máig roppant tekintélyes rangú Fernand Braudel (Párizs „*magasából*”) az egész Mediterráneum történetét fogta össze egyetlen (háromkötetes) műbe, de abban a tuniszi régészeti lelet, kairói

okmány, levantei térkép, dubrovnikai levéltári anyag részlet-információinak tömegei éppúgy helyet kapnak, mint alexandriai hajóáratok lajstromai, brüggei hajótársaságok stratégiai, nápolyi hajóépítők faigényének jegyzéke, líbiai kalózok vagy szárazföldi fűszer-úton a tengert elkerülő kereskedelmi hálózatok helyrajzai és eseménytörténetei. Valami ilyesféle igény és remény állhat háttérben – no meg a „cédulázós” történetkövető szakmai szorgalom is –, hogy a szimplán sajtótörténetnek tetsző cím alatt Miklós Péter kirajzolja a helyi, térségi és nagypolitikai változások, a kis piaci eseményektől a trónörökös látogatásáig és nyelvhasználatáig, vagy a szerbiai frontok első dörrenéseig minden aprócska jel nagyobb egységbe illesztésének lehetőségeit, s ezzel nemcsak helytörténeti forrásmunkát alkot, hanem a nyilvánosságtörténet hazai időszakainak polgári trendjeit, a helyi pártpolitikák és „média”-tevékenységek érdekháttereinek, a döntéshozók és közölni kívánók városhistoria-építési szerepkörének fontosságát is ábrázolni képes összkepet formáz.

A kismonográfia tehát egy kisvárosi-megyeszékhelyi orgánium több mint nyolc évtizedes története, ürügyén kitér a cikkek tartalmaira, típusaira, és a fontosabb időszakok (pl. háborúk, válságok, vészek, teremtések és építkezések) történeteire, a jeles évfordulók, választások, politikai küzdelmek, népszámlálások, rendőrségi ügyek, színházi előadások, piacok, kereskedelmi reklámok, üzleti levelezések adat-gazdag tárházára, s végül az 1956-ban megjelent néhány szám anyagára is. Összegző áttekintésével (így a mellékletben közölt hivatalos dokumentumok, nyomdai-kiadói levelezés, igazgatótanácsi névsor, lapszerződések, kiadói mérleg-adatok, szerkesztők és szakírók portréi, előfizetési adatok és sajtótörténeti szakirodalom, stb. bemutatásával) és mindezek gazdasági-piaci jelentőségének szemléjével végül is a belső utakon fejlődő, autonóm ellenzéki-séget is részben fenntartó, egyre rangosabb státuszra érkező kertés-tanyás polgárváros kulturális fogyasztásának, közgondolkodásának, nyilvánossági eseményeinek ismeret-igényét tükröző befogadói kör érzékeltes felvillantásával, tehát a „Hírös Város” nyilvánossági, egyben gazdaság-, művelődés- és köztörténeti korrajzában megformálásával Miklós Péter egy fontos, eddig hiányzó tudásterületen tett asztalunkra alapozó, elemző, áttekintő horizontú munkát. Mindez az emlékezés, a megemlékező történeti reprezentáció, a korkép teljessé formálásának szándékával születő eredmény, vagyis alighanem alapja egy majdan ennél is komplexebb mikrokulturális vagy kistérségi-regionális összkép kialakításának.